ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 42. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 11, 1889 ԹԻՒ 19.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
"Հոս վէճ չկայ"	145
Երկրորդական Հրապոյրք Աւետարանի Պաշտօնէութեան	145
Թաքուն Չօրութիւն Եկեղեցւոյ Մէջ	146
Պատուական Ակնիք	147
Հնդկական Ջեռնածուխ-Մանգենիի խաղը	148
Հարիւրամեայ Անձինք	148
Թղթակցութիւնք	148
Ազդեր	150
Հանդէս Քաղաքական	151
Արժէք Դրամոց	152

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար $1^1/_2$, վեց ամսեայն $^3/_4$ Մեճիտիյէ, կանխիկ, եւ հատը 30 փարա։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ։

Բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Պատ. Տր. Ի. Ֆ. Փէքիպոն, Ամերիկան Խան, կ. պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ռ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

«ՀՈՍ ՎԷՃ ՉԿԱՅ»

Կը պատմուի թէ Սկովտիացի մի ծերունի սարկաւագ անգամ մը իւր երէցին հետ ծանր վէճ մը ունեցաւ սարկաւագաց ժողովոյն մէջ։ Սարկաւագն ըսաւ խօսքեր որք ի խոր խոցեցին երէցին սիրտը։ Ցաւարտ ժողովոյն, սարկաւագը գնաց տուն, և երէցն ևս գընաց իւր տուն։ Հետեւեալ առաւօտ երբ սարկաւագը ելաւ անկողնէն, նոյա կին ըսաւ նմա. "Տխուր կ'երևիս, ճո՛ն, ի՞նչ ունիս։" "Ա՜հ," պատասխանեց սարկաւագը, "դու ևս տխուր պիտի երևէիր եթէ իմ տեսածիս նըման երազ մը տեսած ըլլայիր։ Երազիս մէջ տեսայ որ սարկաւագաց ժողովոյն ներկայ էի, և քանի մը կծու խօսքեր արտասանելով վշտացուցի մեր երէցը. և յորժամ նա տուն գնաց լինձ այնպէս թուեցաւ թէ մեռաւ և երկինք գնաց. և երբ ես ալ մօտեցայ երկինից դրան, մեր երէցը դուրս եկաւ և լինձ կարկառելով իւր ձեռք, ըսաւ. "Ներս եկուր, ճո՛ն. հոս վէճ չկայ. ուրախ եմ քեզ տեսնելուս համար՝։" Սարկաւագը ուղղակի գնաց երէցին տունը, որպէս զի ներսում խնդրէր անկէ, սակայն տեսաւ թէ նա մեռեր էր նոյն գիշերը։ Այս հարուած այնքան ծանր եկաւ սարկաւագին, որ քարողչին մահուանէն երկու շաբաթ վերջը նա ևս վախճանեցաւ։ "Եւ հաւանականաբար," ըսաւ այս դէպքը պատմողը, "սարկաւագը երկինից դրան առջև հանդիպեցաւ իւր երէցին որ ըսաւ նմա. 'Ներս եկուր, ճո՛ն. հոս վէճ չկայ՝։"

ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՀՐԱՊՈՅՐՔ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԷՈՒԹԵԱՆ

(Պատ. Ֆէլըբ, պնօքէն Աննովըը Գոլէճէ)

Կարելի է որ հրապուրուի ոք մտնել Աւետարանի պաշտօնէութեան մէջ ի տես անոր ընծայած այն առաւելութեանց որք թէպէտ են իրական, սակայն պարտին նկատուիլ իբրև երկրորդական և պատահական։ Քրիստոնեայ երկրաց բնակչաց մեծամասնութիւնը կը նկատէ զպաշտօնէութիւնն իբրև կարի լաւ պաշտօն մը։ Թէև աւելի ամէն կարգի մարդիկ չեն ցուցներ այնչափ պատկառանք առ այս սրբազան պաշտօն քան որչափ երբեմն ցուցուէր այլ և այլ երկրաց մէջ, սակայն անոր արժանապատուութիւնը առ հասարակ կը ճանչցուի։ Այս պատճառաւ, յԱնգղիա, ուր անդրանիկ որդին կը ժառանգէ իւր հօր տիտղոսները և կալուածներուն մեծ մասը, պատուաւոր անձի մը յարմար ղբաղումի կը փնտռուի կրասեր որդւոց համար։ Որովհետև ժողովրդեան բարձրագոյն կարգերուն մէջ նախապաշարում մը կը տիրէ ի մասին ճարտարագործութեան և վաճառականութեան, և մինչև իսկ ի մասին օրէնսգիտութեան և բժշկութեան, հետևաբար բանակը և եկեղեցին կ'ընծայեն թերևս ամենէն հրապուրիչ ասպարէզը։ Այսպիսի պարագայից մէջ, այս կրասեր որդիք, նըկատելով թէ եկեղեցականին դիրքը պատուաւոր կը համարուի, պիտի փորձուէին մտնել Աւետարանի պաշտօնէութեան մէջ։ Սակայն ուրիշ երկրաց մէջ ևս, ուր չկան այսպիսի պատճառներ, ծնողք կրնան բաղձալ որ իրենց որդին մտնէ այս սրբազան պաշտօնին մէջ, վասն զի այդու նորա ընկերական դիրքը աստիճան մը կը բարձրանայ, և վասն զի այդու նա ցկեանս պատուաւոր կը լինի։

*Պաշտօնէութիւնը նաև պատեհութիւն կ'ընծայէ յագուրդ տալու էնէ էնէ ֆմայական ծաղկներու։ Մոցա նշանաւորապոյնները են գիտութեան և ճարտարախօսութեան ճաշակները։ Քարոզիչը սովորաբար կարի բազմազբաղ անձ մը լինելով, չկրնար լինել առաջնակարգ մասնագէտ գիտութեան ո և է ճիւղի մէջ՝ բաց ի իւր կոչման ուսումնասիրէն, սակայն այս վերջնոց պարտի տիրանալ, որչափ որ կրնայ։ Բուն Աստուածաբանութեան մէջ չկան կատարեալ նոր գիւտեր նման անոնց որք տակաւին կարելի են իմացական կամ ֆիզիքական գրեթէ բոլոր գիտութեանց մէջ։ Եթէ ոք հռչակէ աշխարհի թէ գտած է Աստուծոյ ցարդ անծանօթ մի ատորոգելիքը, կամ փրկութեան վարդապետութեան մէջ նոր սկզբունք մը, այնպիսին պիտի նկատուի իբրև ոք որ ղուրկ է առողջ մտքէ մը։ Սակայն ճիշդ նոյն աչօք կրնայ նկատուիլ այն դատաւորը կամ օրէնսգէտը, որ կը յայտարարէ թէ գտած է արդարութեան մի նոր սկզբունք։ Այսպիսի ասպարէզներու մէջ միակ բանն որ կարելի է ընել՝ է տիրանալ վարժի ճշմարտութեանց, և ապա յառաջ երթալ և անձամբ սորվիլ թէ ի՛նչպէս ի կիր արկանելու է զանոնք այն նոր կերպերով, որք անհրաժեշտ կ'ըլլան պարագայից մշտնջենական փոխոխութեան բերմամբ։ Այսու հանդերձ, բուն Աստուածաբանութեան մէջ, հակառակ այս սահմանաւորմանց, ասպարէզ կայ մարդուն իմացական բարձրագոյն կարողութեանց գործունէութեան համար։ Ջկայ ուրիշ ուսում մը որ հաւասարի Աստուածաբանութեան՝ ի մասին այն բարձրու-

թեանց և խորութեանց, յորս սա կը հրաւիրէ զմեզ մտնել։ Մեր ժամանակս մէջ ևս, մանաւորապէս ճշմարիտ է թէ պաշտօնէին գործը կը պահանջէ որ նա քաջ ծանօթ լինի մարդկային հմտութեան բոլոր ճիւղերուն, նորա ծանօթութիւն դէթ այնչափ ընդարձակ լինելու է որ կարենայ հասկնալ թէ կրօնքն ճիշդ ո՛ւր ի չօշափման է փիլիսոփայութեան, գեղարուեստից, գիտութեան և գրականութեան հետ, և թէ ի՛նչ է սոցա իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները. որպէս զի երբ կը քարոզէ Աւետարանը, կարենայ օգտակարապէս գործածել ինչ որ գանձած է գիտութեան բոլոր ճիւղերէն։ Չկայ ուրիշ զբաղում մը որ այս մասին հաւասարի պաշտօնէութեան։ Մարդ միայն այնատեն կը մերժէ դէպ այս բարձրութիւնները սաւառնելէն և իւր աչքը ճշմարտութեան այս անհունութեան վրայ չրջեցունելէն յառաջ եկած բերկրութիւնը՝ երբ չունի ժամանակ և միջոց այսպիսի զբաղմանց համար։

Գալով ճարտարախօսութեան, քարոզիչը կը հանի սորա գործունէութեան նոյն իսկ գագաթնակէտին, և հետևապէս անոր առաջած բերկրութեան գագաթնակէտին ևս։ Եկեղեցւոյ հրապարակային պաշտամանց մէջ երբեմն չափազանց կարևոր դիրք մը կ՚ընծայուի քարոզին։ Քարոզիչը կամ ժողովուրդը, և կամ երկուքն ալ կրնան չարաչար գործածել քարոզը նկատելով զայն իբրև պաշտամանց միակ կարևոր մասը։ Սակայն լոկ ծայրայեղութենէ յառաջ եկած սխալմունք մ՚է այս։ Քարոզն իսկապէս է պաշտամանի մի կենսական մասը, և այս պատճառաւ կ՚ընծայէ ճարտարախօսութեան այնպիսի առիթ մը որ ուրիշ տեղ չտեսնուիր։ Թատերաբեմը, դատաստանարանը, ատեաններն, և նոյն իսկ խորհրդարանը աննչան են բաղդատմամբ ամպիոնի ընծայած պատեհութեան հետ։ Ըսել չենք ուզեր թէ ամէն պաշտօնեայ կըրնայ ըլալ մեծ քարոզիչ մը։ Հաւատարիմ և յաջողակ չատ քարոզիչներու՝ մարդոց սրտերուն դպչելու գլխաւոր միջոցն է անհատից հետ խօսակցութիւն, և ուստի այսպիսիք ուրիշներէ աւելի պարտին տունէ տուն այցելելով քարոզել։ Սակայն եթէ մարդու մը լեզուն կրնայ երբեք արձակուիլ, և եթէ նորա խօսքերը կրնան հրդեհուիլ, քարոզչին ձեռքը կը գտնուի ղայդ ընելու միջոցները։ Պաշտօնեային կրնայ կանդնիլ իւր ունկնդրաց առջև սա համոզումով թէ ինք կը խօսի ոչ թէ իւր անձին համար, կամ լոկ մարդկային վաստի մը համար, այլ կը խօսի իբրև ներկայացուցիչն Աստուծոյ, համոզելու զմարդիկ որ ընդունին այն փրկութիւնը որմէ կախում ունի նոցա դերագոյն երջանկութիւնը թէ՛ աստ և թէ՛ ի հանդերձեալսն, փրկութիւն մը զոր Աստուած ձրիաբար կը չնորհէ անոնց իւր անճառելի սիրով և անհուն ողորմութեամբ։ Եթէ ոք չկրնար ճարտարախօսութեամբ լեզուաւ խօսիլ այնպիսի խնդրոյ վրայ որք ասկէ եղան ի հանդէս բերելու Դիմոթէենէսի ճարտասանական կարողութիւնները։ Թող պաշտօնեայն կանգնի ունկնդրելու յօժար ժողովուրդի մը առջև և քարոզէ անոնց Աւետարանի մի բարձր ճշմարտութեան վրայ, և մինչ նոքա կ՚ունկնդրեն այնպիսի դէմքերով որք կը ցուցնեն իրենց ղգայած հաճոյքը, քարոզչին հոգին դողդոջ հրեղէն կառքով մը կը սլանայ յերկինս ի վեր։ Երջանիկ վիճակ մ՚է այս։ Թող յառաջ երթայ նա, մինչև որ խորին ակնածանայ լռութիւն մը տիրէ ունկընդրաց վրայ, և աստ և անդ արտասուաց կաթիլներ գլորին բարեպաշտ ալեհեր անձանց այտերէն, կամ մինչև որ յարտասուս փղձկին այնպիսի մարդիկ և կանայք որք ցայն վայր մերժած էին առ Քրիստոս դիմելու համար իրենց եղած ամէն հրաւէր, և մինչև որ գրեթէ ամէն ոք գիտակից ըլայ թէ Աստուծոյ Հոգին ներկայ է և կը գործէ արտասովոր կորովով։ — ասոնք բերկրութեան և հրճուանաց վայրկեաններ են, երբ մարդ ինքզինք յոյժ մօտ կը գտնէ երկնից։ Գլխաւորապէս ճարտարախօսութեան ազդեցութեամբ չէ որ յառաջ կու գայ այս օրհնեալ արդիւնք, սակայն քարոզչին ուրախութիւնը մասամբ կու գայ սա գիտակցութենէն թէ ճարտարախօսութեան Թևերով սլացաւ այս փառաւոր բարձրութենէն։ Պարտինք փառք տալ Աստուծոյ որ կարելի ըրած է մարդոց համար ղգալ այսպիսի հաճոյք վսեմագոյն գիւղին կոչտ խրճիթին մէջ իսկ՝ այնչափ իրապէս որչափ կարելի է ղգալ մեծ քաղաքին չքեղ եկեղեցւոյն մէջ։ Այս բերկրութիւն կրնայ բաժին լինել հաւասարապէս թէ՛ պերճախօս կըթեալ հրրիի կամ Սիբերճնի, և թէ՛ ամենէն աննչան քարոզչին։

ԹԱՓՈՒՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

[Խմբագրական]

3.

Այն տնակին մօտ, ուր անցեալ ամառ քանի մը չաբաթներ անցուցինք, կար փակեալ գործարան մը, որ տարիներէ ի վեր անգործ կը մնայ։ Սա ունի ընտիր դիրք մը եւ հարկ եղած մեքենայները, եւ սակայն ոչինչ կը կատարէ։ Կը կարծենք թէ այս գործարան կրնայ յարմարաբար նկատուիլ իբրեւ օրինակ Քրիստոնէական Եկեղեցւոյն մեծ մասին կացութեան։

Եկեղեցին, սոյն գործատան նման, հիմնուեցաւ մասնաւոր գործ մը կատարելու նպատակաւ։ Անոր կառուցման համար Տէրը վճարեց յոյժ մեծ գին մը, այսինքն տուաւ իւր իսկ արիւնը, սակայն այն նպատակը զոր նա ունէր ի մտի, արժանի էր այսպիսի ահագին զոհողութեան մը։ Եկեղեցւոյն պաշտօնն է Աւետարանը քարոզել ամէն ստեղծուածներուն, եւ տանիլ խաղաղութեան, եղբայրական սիրոյ եւ յաւիտենական փրկութեան օրհնութիւնները ամէն տեղ ուր մարդիկ կը գտնուին։ Առանձինն մէն մի եկեղեցի պարտի լինել խմոր մը այն քաղաքին կամ գիւղին մէջ ուր հաստատուած է, պարտի բոլոր իւր չուրջ գտնուողներուն ընդունել տալ այն արդարութիւնը որ հաւատքէն է, եւ այսպէս ընել զանոնք Բարձրելոյն որդիները։ Այս պաշտօնին կատարման համար հարկ եղած բոլոր գործիները կը գտնուին Եկեղեցւոյն մէջ։ Ի հարկէ այդպէս լինելու է, վասն զի Եկեղեցւոյն ճարտարապետն է նոյն ինքն Աստուած։ Եթէ ճարտար եւ փորձառու արհեստաւոր մը գործի մը չինէ մասնաւոր նպատակի մը համար, վստահ կ՚ըլլանք թէ այդ գործի յարմար պիտի ըլլայ կատարելու իրեն համար սահմանեալ գործը։ Եւ անշուշտ երբ Եկեղեցւոյն ամենիմաստ Պետը, որ գիտէ թէ ի՛նչ կը պահանջուի Եկեղեցիէն, կը հաստատէ անդ գործիներ, որպիսի են՝ Սուրբ Գիրքը, աղօթքները, քարոզութիւն, Խորհուրդներ, եւն., սոքա ի հարկէ յարմար ըլլալու են Եկեղեցւոյն պաշտօնին կատարման։

Սակայն Եկեղեցւոյն մէկ մեծ մասը, վերոյիշեալ գործատանին նման, կը մնայ անգործ։ Զայս ստուգելու համար ուրիշ բան հարկ չէ ընել, այլ միայն նայիլ աչխարհի արդի կացութեան վրայ։ Ինչո՞ւ համար Առաքելոց ժամանակ եւ Քրիստոնէութեան առաջին երեք դարուց մէջ Եկեղեցւոյն ուղղած աճումը չէ չարունակուած մինչեւ ցարդ։ Ինչո՞ւ համար Քրիստոսի մահուանէն ի վեր իրը իննեւտասան դար անցնելէն վերջ, մարդկային սեռին մի այսչափ մեծ մասը դեռ զուրկ կը մնայ այն հաւատքէն, յոյսէն եւ սէրէն, զոր Հոգին Սուրբ կը ներչնչէ։ Եկեղեցին թերեւս յայտարարէ թէ հաւատարմութեամբ գործած է, սակայն իրողութիւնը ազոր հակառակը կ՚ապացուցանէ։ Ենթադրենք բան մը, որ իրապէս տեղի չկրնար ունենալ. այսինքն ենթադրենք թէ Անգլիոյ արեւմտեան եղերքէն մինչեւ ի Մանչեսթըր ջրանցին չինութիւնը ստանձնող դրամատէրք, յանձնեն սոյն գործ ձեռնարկուներու եւ հինգ տարի ընաւ ուշադրութիւն չընծայեն այնմ։ Յաւարտ այդ ժամանակամիջոցին դրամատէրք քննելով կատարուած աչխատութիւնը, կը տեսնեն որ գործոյն միայն փոքր մասն ի գլուխ հանուած է։ Ձեռնարկուք կ՚ըսեն թէ ընդ միշտ աչխատացուցած են իրենց բանւորները. բայց դրամատէրք անշուշտ պիտի պատասխանեն թէ ուրեմն բանւորք իրենց յանձնուած գործէն տարբեր գործի մը համար աչխատած են, վասն զի ջրանցին չինութիւնը աւարտած լինելու էր ցայն վայր, մինչ կը տեսնեն որ դեռ անոր $\frac{3}{4}$ մասն կը մնայ անկատար։ Քրիստոսալ նոյնը պիտի ըսէ իւր Եկեղեցւոյն։ Եթէ բոլոր դարուց Քրիստոնեայք յայտարարեն թէ ժրութեամբ աչխատած են, ուրեմն յայտնի կ՚երեւի թէ այդ աչխատութիւն նուիրուած է Աւետարանը խօսքով եւ վարքով քարոզելէն տարբեր գործի մը։ Եկեղեցւոյն առաջնորդները վատնած են իրենց կորովը իրարու հետ կռուելու, քաղաքական իշխանութեան հետամուտ լինելու, Սուրբ

Դրոց մէջ չգտնուած վարդապետութիւնները քարոզելու, եւ հերետիկոսներ այրելու։

Եկեղեցւոյն զօրութեան այս աստիճան թաքուն մնալուն պատճառները բազմաթիւ են։ Այս պատճառներուն թերեւս ամէնէն զօրեղն եղած է Եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցած բաժանումները։ Վերը յիշուած գործարանը փակուելուա գժտութեան մը պատճառաւ։ Գժտութեան նիւթ եղող խնդրոյն վրայ վճիռ արձակուելու համար դատարանին դիմումեցաւ, եւ երկու կողմէն այն աստիճան կիրք եւ յամառութիւն ցոյց տրուեցաւ որ կարելի չեղաւ հաշտութիւն դոյացունել։ Անգործութեան մէկ ուրիշ պատճառ մ'էր Եկեղեցւոյն անտարբերութիւնն ի մասին այն նպատակին որոյ համար Նա հաստատուեցաւ։ Հարկաւորեալ ենք խոստովանիլ թէ կան բազմաթիւ Քրիստոնեայներ որք այնչափ քիչ սէր կը տածեն իրենց ընկեր արարածոց նկատմամբ որ միտք չունին հեթանոսաց փրկութեան վրայ։ Արդարեւ կը վախցուի թէ կան ոմանք որք մանաւանդ հաճոյք կը զգան խորհելով թէ բոլոր ուրիշ մարդիկ կորստեան պիտի մատնուին, մինչ լոկ իրենց եկեղեցին կամ իրենց ազգը պիտի ընդունուի յերկինս։ Անգործութեան մէկ ուրիշ պատճառն այն է որ Քրիստոնեայք կը տարակուսին Աւետարանին՝ մարդոց փրկութեան համար բաւական լինելուն վրայ։

Բայց ինչ որ ալ ըլլայ բուն պատճառը, Եկեղեցւոյն զօրութեան այսպէս թաքուն մնալը յոյժ վնասակար է։ Փորձառու մէքենապործ մը ըսաւ ինձ թէ փակել գործարանին մէքենայներն այնչափ ժանդոտած են որ բաւական մեծ դումար մը պէտք է զայնս ըստ պատշաճի նորոգելու համար։ Նմանապէս Եկեղեցին ալ մեծապէս վնասուած է իր անգործութեան պատճառաւ։ Մեր հոգեւոր կեանքին օրինաց մին այն է թէ Քրիստոսի մեզ յանձնած գործը կատարելով միայն կըրնանք լցուիլ այն խաղաղութեամբ եւ չնորհքով, որ բաժինն են ճշմարիտ Քրիստոնէին։ Կը նայինք Պօղոսի եւ Բառնաբասի նման մարդոց եւ Սուրբ Գրոց մէջ յիշուած այլ Քրիստոնէից վրայ, ու ապա կը բաղդատենք զայնս մեր անձերուն եւ մեր չուրջ դտնուող Քրիստոնէից հետ։ Տեսնուած տարբերութեան պատճառն այն է որ մենք անգործ մնացած ենք, եւ արծաթասիրութեան ու աշխարհասիրութեան ժանդը պատելով զմեզ, եղած է այն գեղեցկութիւն որով Աստուած պատրաստ էր զարդարել զմեզ։

Սակայն մեծ վնասն այն է որ գործը կը մնայ անկատար։ Ազգեր կը մնան խաւարի մէջ, եւ մեր չուրջ մարդիկ կը մեռնին իրենց մեղաց մէջ ու կը ներկայանան առաջի Աստուծոյ՝ առանց մաքրուած ըլլալու Քրիստոսի արեամբ, կամ առանց ըրած ըլլալու ղնա իրենց բարեխօսը եւ միջնորդը։ Մարդոց մեծամասնութեան՝ իրենց մեղքերուն մէջ մնալուն պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ ոչ թէ մէկ Քրիստոնէի մը կամ մէկ սերնդի մը վրայ միայն, այլ մասամբ մեր ամենուն վրայ, քանի որ անգործ թողուցած ենք Քրիստոսի չնորհքը որ ի մեզ է։

Ուրեմն կարեւոր հարցը սա է թէ ի՛նչպէս կրնանք գործն տանիլ զօրութեան այս թաքուն վիճակին։ Մէն մի Քրիստոնեայ պարտի ընել զայս հարցում՝ իւր անձին համար, եւ մէն մի հովիւ՝ իւր եկեղեցւոյն համար։ Պաշտօնէին համար թերեւս կարեւորագոյն հարցն է այս, վասն զի նա որչափ ալ աշխատի, պիտի չկարենայ ձեռք բերել լաւագոյն արդիւնքները, եթէ եկեղեցին գործակից չէ նմա։ Կ'ուզենք մի քանի թելադրութիւններ ընել մեր պաշտօնեայ եղբարց՝ ցուցնելով թէ ի՛նչ են եկեղեցւոյ անդամներն ի գործ չարժելու լաւագոյն միջոցները։

(1) Ժրաջան եւ յուսալից եղէք։ Ցուսալի չէ որ կարենաք ձեր հօտին ներշնչել եռանդ որմէ զուրկ էք։ Երբ հաւատարիմ հովիւ մը կը մեռնի, երբեմն կ'ըսուի անոր հասմար, «Նա երբեք չէր խնայեր իւր անձին,» եւ այս է մեծագոյն գովեստը։ Այն քարոզիչ որ հաւատարմութեամբ կ'աշխատի իւր քարոզներու պատրաստութեանց համար, այն հովիւը որ առանց երբեք առիթ կորուսանելու սփովիչ խօսք մը կ'ուղղէ հոգեվարին, դէպ Աստուծոյ Գառն կ'առաջնորդէ տրթմնեցած մեղաւորը, արտասուագին կ'աղերսէ գժտեալ եղբարց որ հաշտուին իրարու հետ, եւ կ'ընէ ինչ որ կրնայ օգնելու նիւթական դժբաղդութեանց մէջ եղողներուն, կրնայ արդարեւ բարի գործերու չարժել ուրիշները։ Եւ քարոզիչը պարտի լինել ոչ միայն գործունեայ այլ նաեւ յուսալից։ Երեւակայեցէք հրամանատար մը որ ճակատամարտի մը նախընթաց երեկոյն իւր զօրքերը հաւաքելով կ'ըսէ անոնց, «Մեղմէ չատեր պիտի սպաննուին, եւ մնացեալք ի փախուստ պիտի ճակատարեն, բայց կը յուսամ թէ ամէնքդ ալ քաջքաջար պիտի կռուիք։» Այն քարոզիչ որ իւր խօսքերով եւ նոյն իսկ իւր դիմաց արտայայտութեամբ ցոյց կու տայ թէ պարտութիւն կ'ակնկալէ, իւր եղբարց վրայ ի գործ կը դնէ նոյն աղեցութիւնը զոր յիշեալ հրամանատարը կը դնէ իւր զօրաց վրայ։

(2) Ջանացէք քաջել եւ ոչ վարել։ Աւանց յուզելու սա խնդիրը թէ հովիւը ո՛րչափ իշխանութիւն ունի եկեղեցւոյն մէջ, մարդկային բնութեան մասին մեր ունեցած հրմտութիւն ցոյց կու տայ մեզ թէ լաւագոյն կերպն է քաջել եւ ոչ վարել։ Աստուած կը հրաւիրէ զմեզաւորն մտնել երկնից թագաւորութեան մէջ, սակայն չբռնադատեր զնա։ Քրիստոս կանգնած՝ կը կարկառէ իւր խոցեալ ձեռքերը, ի նշան իւր յօժարութեան ի մասին զմեզ ընդունելու, եւ զորովալիր ձայնիւ կ'ըսէ, «Եկէք ինձի։» Քրիստոնէական գործը արդիւնաւորապէս կատարուելու համար՝ արհրաժեշտ է որ զայն կատարողն ունենայ զուարթութիւն եւ սէր։ Զգուշացէք դիկատորի դեր կատարելու սխալման մէջ իյնալէն։

(3) Հնարագէտ եղէք, եւ ջանացէք գործ մը գտնել իւրաքանչիւր եղբօր եւ քրոջ համար։ Ուսումնասիրեցէք նոցա բարքը եւ մանաւանդ յարմարութիւնները, եւ երբ կ'իմանաք թէ իւրաքանչիւրն առաւելապէս ի՛նչ բանի յարմար է, ջանացէք մեղմով վարժեցունել զնա այդ մասնաւոր գործին։ Թերեւս բաւական ժամանակ համբերել հարկ ըլլայ մինչեւ որ եղբայր մը վարժուի կատարել իւր պարտականութիւնը։ Եւ զգուշացէք չափազանց խստապահանջ ըլլալէ. եթէ եղբայր մը կը վախնայ գործել այնպիսի կերպով մը, որուն համար դուք չէք կարծեր թէ ունի լաւագոյն յարմարութիւնը, մի վհատեցունէք զնա պնդելով որ աշխատի ձեր յարմար տեսած եղանակաւ։ Եւ մի մոռնաք թէ հարկ է ձեզ չահագրգռիլ իւրաքանչիւր եղբօր գործին եւ խօսիլ նորա հետ այդ գործին վրայ, ինչ որ ալ ըլլայ այն, կիրակնօրեայ դպրոցի մէջ ուսուցչութիւն, տունէ տուն այցելութիւն, կամ ուրիշ ո եւ է գործ։

(4) Զգուշացէք որ չիրար տեղի չունենայ։ Մեքենավարը իւր ժամանակէն մեծ մաս մը կու տայ խղելու իւր մեքենայները. նոյնը նաեւ ճարտարապետին համար։ Ամէն մարդ ունի իւր սիրելի զբաղումը։ Ոմանք կը սիրեն գրել, ուրիշներ կը սիրեն կարդալ, ոմանք կը սիրեն խօսիլ, ուրիշներ կը սիրեն լսել։ Ոմանք կը սիրեն ուսումնասիրել, ուրիշներ կը սիրեն ուսուցանել։ Ոմանք կը սիրեն ճանապարհորդել, ուրիշներ կը սիրեն տնային հանգիստ վայելել։ Ոմանք կը սիրեն ընկերանալ, ուրիշներ կը սիրեն մենակ մնալ։ Ոմանք կը սիրեն ուրախ ըլլալ, ուրիշներ կը սիրեն տխուր ըլլալ։ Ոմանք կը սիրեն ծիծաղիլ, ուրիշներ կը սիրեն լալ։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն հետ ըլլալ, ուրիշներ կը սիրեն միայնակ ըլլալ։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն ծառայել, ուրիշներ կը սիրեն ուրիշներ իրենց ծառայեցնել։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն հրամայել, ուրիշներ կը սիրեն հնազանդիլ։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն հետ վիճաբանիլ, ուրիշներ կը սիրեն ամէնուն հետ համաձայնիլ։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն հետ ծաղրել, ուրիշներ կը սիրեն ուրիշներ իրենց ծաղրել։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն հետ ծաղրել, ուրիշներ կը սիրեն ուրիշներ իրենց ծաղրել։ Ոմանք կը սիրեն ուրիշներուն հետ ծաղրել, ուրիշներ կը սիրեն ուրիշներ իրենց ծաղրել։

ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԱԿԱՆՔ

Զարմանալի իրողութիւն է որ հասարակ փայտածուխը եւ ադամանդը մի եւ նոյն նիւթն են ըստ էութեան։ Նմանապէս ամէն տեղ առատութեամբ գտնուող հասարակ կարմիր եւ դեղին կաւը քիմիական վերլուծութեան ենթարկուելով հաւասարապէս զարմանալի արդիւնք մը յառաջ կու գայ։ Կը ցուցուի թէ սա իւր խարիսխն (գլխաւոր տարրն) ունի մի եւ նոյն նիւթը, ալ-ֆինա (արգնահող), իրրեւ ջոկ (group) այն հանքաց որոց +ոքընոքմ ընդհանուր անունը կը տրուի եւ իւր մէջ կը պարունակէ յակինթ եւ չափիւղայ պատուական քարերը, որ գունաւոր գոհարաց մէջ բարձրագոյն աստիճանն ունին։ Քիմիաբանք գտած են թէ +ոքընոքմի այլ եւ այլ ձեւերը կը պարունակեն իրենց ծանրութեանց կէսէն աւելի այն մասնաւոր յատկութիւններ ունեցող մետաղը որ առհասարակ ճանչցուած է ալ-ֆինա-մ անունով, եւ որ չատ նմանութիւն ունի արծաթի՝ իւր գունով եւ փայլունութեամբ, եւ սակայն չատ տարբեր է անկէ իւր ծայրագոյն աստիճանի թեթեւութեամբը։ Այս մետաղին օքսիտը կը կոչուի ալ-ֆինա (արգնահող) որ իւր բնական վիճակին մէջ կը կազմէ +ոքընոքմ, հանքային նիւթը։ Քոքընոքմի թափանցիկ բիւրեղները կը ներկայացունեն արգնահողը զուտ վիճակի մէջ, ինչ ինչ մետաղային օքսիտներու հետքով, որոցմէ կը ստացուին ազանչելի գոյներով ներկեր։

Քոքընոքմի իւրաքանչիւր տեսակին անունը կ'որոշուի իւր գոյնէն։ Անոր կարմիրը կը կոչուի յակինթ (ֆըրմըդը նոփոն), կապոյտը՝ չափիւղայ (կնօ+ նոփոն, լաֆկվըր), դեղինը՝ դեղին չափիւղայ կամ արեւելեան տպազիոն (սարը նոփոն, պէրճէ), կանաչը՝ կանաչ չափիւղայ կամ արեւելեան զմրուխտ (դէ-մը-ըրէ-ա), եւ ծիրանեգոյնը՝ արեւելեան ամեթովս (ճէպկլէդոս)։ Քոքընոքմի բոլոր տեսակներն ալ հնար է գծել ադամանդով, բայց ոչ ուրիշ հանքային նիւթով, եւ անոր կարի խիստ կարծրութիւնը ըսել տուած է թէ նախնի Ցոյն մատենագրաց ադամանդ կոչածը, այժմու ճշմարիտ ադամանդը չէր այլ +ոքընոքմին մէկ ձեւը։ Սուրբ Գրոց հետագայ խօսքին մէջ, «Ցուզային մեղքը երկաթի գրիչով ու անդամանդի ծայրով գրուած է,» բնագրին բառը որ «անդամանդ» թարգմանուած է, անտարակոյս կ'ակնարկէ զմեռնիտեան քարը (emery) որոյ փոշին գարերէ հետէ կը գործածուի ողորկելու, յղկելու պատուական քարերը եւ մետաղներ, եւ որ +ոքընոքմի նմանօրինակ մէկ ձեւն է։ Թէպէտ այլ եւ այլ գոյներով օրինակներ գտնուած են աշխարհիս չատ կողմերը, եւ անցեալ տասը տարիներ

բուն մէջ՝ ի մասնաւորի Հիւսիսային Քարոլինայի մէջ, բայց գլխաւորապէս Հնդկաստանէ կ'ելլէ այն։ Քոլընդրի կարմիր տեսակը կարմիր յակինթ անուամբ կը ճանչցուի։

Պիրմայի երկիրը ամենէն չատ յակինթ տուողն է. եւ անոր թագաւորին հրամանաւ եւ ոչ մի Եւրոպացւոյ թոյլ կը տրուէր յակինթի հանքերը այցելելու։ Թագաւորին մենաշնորհն էր զանոնք այցելելը. եւ ամենէն հազուագիւտ եւ ընտիր օրինակները կը պահուէին թագաւորին վայելմանը համար։ եւ թագաւորին տիտղոսներէն մին էր «Ցէր Ցակինթաց։» Թագաւորներէն մէկը ունէր զարմանալի յակինթ մը աղաւնւոյ ձուոյ մեծութեամբ զոր ականջը կը դնէր իբրեւ օղ։ Օրէնքի մը պատճառաւ որ մահու պատիժ սպառնալով կ'արգելէր կառավարութեան գանձուն մէջ մտցունել այս ինչ չափէն աւելի մեծութիւն ունեցող յակինթները, չատ մը մեծ յակինթներ կորսուեցան, վասն զի զանոնք գտնողը կը կորէր զանոնք եւ կը մանրցուներ որպէս զի կարող ըլլար պահել իր քովը։ Շատ քիչ անձինք գիտեն թէ ի՛նչ մեծ արժէք ունին եւ ի՛նչպէս հազուագիւտ են իսկապէս ազնիւ յակինթները։ Քաղաքակրթութեան սկզբնաւորութենէն մինչեւ մեր ժամանակը յակինթը համարուած է տիպար մեծ արժէքի։ Ասկէ իբր տասնուհինգ տարի առաջ Պիրմայի կառավարութեան դրամական պէսքերը պատճառ եղան որ Եւրոպայի մէջ երեւին մեծութեամբ նմանը բնաւ չտեսնուած երկու ընտրելագոյն յակինթներ։ Ասոնց մին որ կը կշռէր իբր երեսուն ու երկու կերատ, ծախուեցաւ 10,000 Անգղ. ոսկւոյ, եւ միւսը՝ որ կը կշռէր իբր քառասուն կերատ, ծախուեցաւ 20,000 Անգղ. ոսկւոյ։ Երկու հատ այսպիսի քարեր չէին գտնուեր Եւրոպական որ եւ իցէ արքունեաց մէջ, եւ ուստի անոնց վաճառումը սաստիկ յուզում յարոյց ի Պիրմա, եւ հարկ համարուեցաւ խուզարկութիւն ընել նաւերը ծրարներ տանող անձանց վրայ։

Ցակինթներուն գոյնը աստիճան աստիճան է. ամենէն բաց վարդագոյնէն մինչեւ մթագոյն որդան կարմիր գունով յակինթներ կը գտնուին. եւ երբեմն այնչափ մօտ կ'ըլլան տգոյն սուտակի (spinel, լ՛ալ) թէ՛ գունով եւ թէ՛ ընդհանուր երեւոյթով, որ սերտ քննութիւն ընել հարկ կ'ըլլայ զանոնք իրարմէ որոշելու համար։ Տգոյն սուտակը բաղադրեալ է ալ-ֆնայէ եւ մալնեզիայէ, եւ չատ գոյներով կ'ըլլայ։ Պատ. Ս. Ո. Քինկ կ'ըսէ թէ «Բոլոր պատմական մեծ յակինթները որ կը գտնուին հիմա, այժմու հանքաբանից քննութեամբ հասկցուած են թէ տըգոյն սուտակ են։»

Քոլընդրի կապոյտ տեսակն է չափիւղայ անունով ճանչցուածը, եւ յակինթէն կը զանազանի իր գոյնովը միայն։ Շատ քիչ կարծր է քան յակինթը եւ աւելի խաչոր բիւրեղացեալ կը գտնուի։ Շափիւղայք ի բազկըզան կը բերուէին Արաբիայէ եւ Պարսկաստանէ, բայց հիմա գլխաւորապէս կու գան Սեյլանէ եւ Պիրմայէ։ Շափիւղային չատուկ գոյնն է չատակ կապոյտ, եւ որչափ թաւչային (ֆրենֆէ կլպէ) ըլլայ երեւոյթը՝ այնչափ բարձր արժէք կ'ունենայ քարը։ Արեւելեան չափիւղան կաղի լուսոյն առջեւ իր չքնաղ գոյնը կը պահէ, մինչ ստորին տեսակները կը մթագնին։ Ցակինթը եւ չափիւղան ֆոլընդումներու որոշ կարգ մը կը կազմեն, վասն զի են բիւրեղացեալ ալ-ֆնա դուտ եւ անվառն վիճակի մէջ, մինչ միւս տեսակներն են ալ-ֆնա ուրիշ նիւթոց հետ բաղադրուած։

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԾՈՒԹԻՒՆ–ՄԱՆԳԵՆԻ ԽԱՂԸ

Սոյն ճարտար խաղ կատարուեցաւ ձեռամբ Հարաւային Հնդկաստանցի ձեռնածուի մը՝ Քոլոմպոյի ընդարձակ զօրանոցին մէջ։ Ձեռնածու Հնդիկը, այս առ երեւոյթ հրաշքը կատարելէ առաջ, ըրաւ կարգ մը խաղեր։ Նորա ընկերը, դղումէ չինուած սրինգ մը հնչեցունելով, սոսկալի օձի մը այլ եւ այլ խաղեր ընել տուաւ։ Ձեռնածուին խումբին վերաբերող կին մը, չուաններով կապուելէ վերջ, դրուեցաւ սալայատակին վրայ զետեղեալ կողովի մը մէջ։ Կինը կը ճչէր մինչ դաշոյն մը կը մուծուէր կողովին չորս կողմերէն։ Սակայն երբ կողովին կափարիչը բացուեցաւ, կինը չէր տեսնուեր կողովին մէջ, այլ նստած էր անոր քովը։

Վերջապէս համբաւաւոր ձեռնածուն մեծ լրջութեամբ ձեռնարկեց իւր յոյժ նշանաւոր խաղին։ Նա ցուցուց հանդիսականաց մանգենի կոչուած Հնդկական ծառի մը չորցած սերմը, եւ յետոյ զայն տնկեց յատուկ նպատակաւ պատրաստուած փոքր հողակոյտի մը վրայ, եւ ապա ոռոգեց զայն։ Ձեռնածուն չունէր ոչ թեզանիք, ոչ աւելորդ զգեստներ եւ ոչ զարդեր. այլ պարզապէս մետաքսեայ թաչկինակ մը չարժեց փոքր հողակոյտին վրայ, եւ ապա զայն ծածկեց թաչկինակով։ Երբ առաջին անգամ վերցուց թաչկինակը, քանի մը տերեւներով փոքր ընձիւղ մը երեւցաւ։ Դարձեալ մետաքսեայ թաչկինակով ծածկեց զայն. դարձեալ վերցուց թաչկինակը, եւ յայնժամ ի յայտ եկաւ մատաղ տունկ մը, որ ունէր քանի մը հատ աւելի տերեւներ եւ քիչ մը աւելի երկար ցօղուն։ Բոլոր հանդիսատեսք խնամով կը դիտէին մեծ արհեստագէտին չարժումները։ Նոյն ինքն ձեռնածուն բուռն կերպով յուզուած էր, եւ երբ հետզհետէ թաչկինակին չարժմամբը, մանգենին աճելով հասաւ երկու ոտք բարձրութեան, յստակ կանաչ տերեւներ կրելով ցօղունի մը վրայ որ կուտին ներսի կողմէն արձակուած արմատներով հաստատեալ էր խոնաւ հողին մէջ, բուռն ծափահարութիւնք սկսան հանդիսատեսաց կողմէ։ Ապա ձեռնածուն ներկայից տուաւ տերեւներ զորս քաղեց փոքրիկ բայց զօրաւոր ծառէն։ Բոլոր ականատեսք յոյժ հրաշալի համարեցան այս խաղ. եւ ամէն տեսակ տեսութիւններ եւ գաղափարներ յառաջ բերուեցան բացատրելու համար թէ ինչպէս կրնար կատարուիլ առ երեւոյթս այսչափ անկարելի եղող գործ մը։

Ի վերոյ տրուած նկարագրութիւնը առնուած է կիսաբաժնի հրամանատար Հ. Կ. Րոպլիէ։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ ԱՆՁԻՆՔ

Եթէ հաւատ ընծայենք զրոյցներու, պարտիմք հետեւցունել թէ հարիւրամեայ անձինք չատ հազուագիւտ չեն, վասն զի գրեթէ ամէն քաղաք կը պարծի թէ ունի քանի մը անձեր որ հարիւր կամ աւելի տարեկան են։ Մինչ կը բնակէինք այս Պետութեան ներսի քաղաքներէն միոյն մէջ, կը հանդիպէինք չաճախ ծերունի Թուրքի մը որոյ համար քաղաքացիք կը վկայէին լինել 120 տարեկան։ Թերեւս ի Թուրքիա գտնուին 1,000 անձինք որ նմանապէս ըսեն իրենց համար թէ այդչափ տարեկան են, բայց անոնք իրենքզիրենք կը խաբեն։ Անտարակոյս կը գտնուին քանի մը անձինք որ ըստուգիւ են հարիւրամեայ, բայց 120 տարեկան՝ գրեթէ բնաւ չգտնուիր, եւ թերեւս ապահովութեամբ կրնանք ըսել՝ թէ բովանդակ այս Պետութեան մէջ հինգ անձինք անգամ չեն գտնուիր այդ տարիքին հասնող։ Հետագայ յօդուածը կը ցուցնէ թէ ինչ ընդհանուր պատրանք կայ այդ մասին.

Մ. Էմիլ Լէվասէոր մօտերս ներկայացուց Գիտութեանց Ճեմարանին յոյժ չահեկան գրութիւն մը «Գաղիոյ Հարիւրամեայք Ըստ 1886ի Մարդահամարին,» վերնագրով։ Այս պիսի երկարակեաց անձանց թիւը չատ աւելի սակաւ է քան որչափ կը կարծուի լինել։ Մանկամարդ կանայք փափաք ունին դեռատի մնալու, եւ ծերունիք ընդհակառակն սնապարծ իղձ մը ունին աւելի ծեր երեւնալու որպէս զի հանրութեան գմայլումը գրաւեն։

Ի Պավարիա, ըստ 1871ի մարդահամարին, կը գտնուէին 37 հարիւրամեայք. բայց երբ ձեռնարկուեցաւ բանն ստուգել, միայն մէկ անձ գտնուեցաւ որ ճչմարիտ հարիւրամեայ էր։

Ի Քանատա, 421 անձինք զիրենք արձանագրել տուին իբրեւ հարիւրամեայ։ Այս թիւէն միայն 82ին հարիւրամեայ լինելը վկայուեցաւ «արժանահաւատ» արձանագրութիւններէ. բայց երբ խնդիրը անաչառ քննութեան ենթարկուեցաւ, գտնուեցաւ որ այս 82ին ալ միայն 9ը ճչմարիտ հարիւրամեայ էին, 3 այր եւ 4 կին։

Ի Գաղիա նոյն պատրանքը կայ ի մասին հարիւրամեայից, ինչպէս կը հաստատուի վիճակագրական պաշտօնէութեան հանած տեղեկագիրներէն։ 184 հարիւրամեայ պաշտօնական գրութիւններ ընդունելէ ետքը, դիմելով վաւերական արձանագրութիւններու, զոր օրինակ մկրտութեանց, եւն., յիշեալ թիւը չատ վար իջաւ, այսինքն՝ իբր 60ի։ Ասոնց մէջ կը գտնուէր Ժոզէֆ Ռիպա անուն անձ մը որ ծնած էր Սպանիոյ Սան Էսթէվան տէ Լիթէրա քաղաքը, Օգոստ. 20, 1770, եւ ուստի էր 116 տարեկան։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌ ՀՈԳԵՒՈՐ ԳՈՐԾՍ ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ

(Շար. «Ա–Ե–Ո–Ք–Ե»ի 18 Ր–Է.)

Մեր երիտասարդական ընկերութեանց մէջ, որչափ որ կրցած եմ ստուգել, անդամոց խտրութիւն չկայ։ Ով որ ազնուութեան տէր է եւ եռանդուն՝ ընկերութեան նպատակը յառաջ տանելու, Քրիստոնեայ կամ եկեղեցւոյ անդամ ըլլայ թէ չըլլայ, կրնայ քուէ տալ եւ ընկերութեան մէջ պաշտօն իսկ վարել։ Եւ ուսումնական նպատակաւ կազմեալ ընկերութեան մը համար՝ աս ալ չատ վնաս չունի։

Մեր ընկերութիւնք եւս ունին տարեկան հանդէսներ, որոցմէ ոմանց մեղմէ չատերս մեծ ուրախութեամբ ներկայ եղած ենք։ Մեծ հաճոյքով լսած ենք անոնց դրամագլուխնեբուն աճմանը վրայ տրուած տեղեկագիրն զոր գանձապետը կը ներկայացունէ սովորաբար։ Զի մեր ընկերութիւններէն չատերն ասկէ ի զատ ուրիչ բան չունին տեղեկագրելու։ Անոնց մեծագոյն մասին մէջ հոգեւոր գործ երկրորդական եւ անկարեւոր դիրք մը բռնած է։ Կ'ըսուի թէ Կիկերոն կարճահասակ քեռայր մը ունէր։ Օր մը տեսնելով թէ նա երկար թուր մը կախած էր, կատակաբար ըսաւ, «Բեռայրս, քեզ ո՞վ կապեց ադ թուրին։» Մեր երիտասարդական ընկերութիւններէն չատերն ալ ճիշդ այնպէս ըրեր են։ Հոգեւոր գործը, որ կարեւորագոյնն է,

այնքան պղտիկգուցեր են որ ոմանց մէջ այն՝ աղօթքի պաղ ժողովէ մը անդին չանցնիր։ Փոխանակ կրթական գործը հոգեւոր գործէն կախելու, հոգեւոր գործը կրթականէն կախեր են։ Խիստ քիչ ընկերութիւնք այս մեռեալ վիճակին մէջ չեն։ Երանի՛ թէ անոնք բաղում ըլլային։

Մեր երիտասարդական ընկերութիւնք իրարու հետ ո՛եւ է առնչութիւն կամ առնչութեան միջոց ալ չունին։ Ոչ իրարու հետ կը թղթակցին, ոչ տարեկան ժողով ունին ի միասին, ոչ լրագիր, ոչ դիրք եւ ոչ, որչափ որ գիտեմ, տետրակ մը իսկ այս նիւթին վրայ խօսող։ Եւ քանի որ մեր ընկերութիւնք իրենց տեղերուն մէջ դպրոց բանալ ըրած են իրենց նպատակ, բնական է որ այսպիսի առնչութեանց յարգը եւ պէտքը չզգան։

Սրդ քանի որ մեր երիտասարդական ընկերութիւնք անուամբ, նպատակաւ եւ գործով բոլորովին տարբեր են Ամերիկայի եւ Եւրոպայի Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութիւններէն, մեր առջեւ սա հարցումը կ'ելլէ թէ մեր ընկերութիւնք նոյն կարգի ընկերութիւնները՞ են, կամ, այլով բանիւ, մեր երիտասարդական ընկերութիւնք Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութիւնները՞ են, թէ ոչ։ Մինչեւ հիմա ըսուածներէն ինձ կը թուի թէ պատասխանը բոլորովին որոշ է։ Անոնց անունը Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութիւն է, մերիններուընը՝ ուսումնասիրական, կամ նոյնանիչ մը. անոնց նպատակն երիտասարդաց զարձն ու չնորհաց մէջ զարգացումն է, մերիններուընը՝ գլխաւորապէս կրթութեան մէջ զարգացումն է. անոնց ընկերութեանց մէջ պաշտօն վարողք իրենց հաւատքը դաւանող Քրիստոնեաներ են, մերիններուն մէջ՝ սա քանաւ չնկատուիր. անոնց տարեկան հանդիսից մէջ գլխաւորապէս ընկերութեան կատարած հոգեւոր գործոց տեղեկագիրն կը ներկայացուի, իսկ մերիններուն մէջ՝ դրամագլխոյն աճմանը վրայ միայն տեղեկութիւն կը տրուի. անոնք առնչութեան չատ կերպեր ունին, մենք քնաւ չունինք։ Ա.ս տարբերութիւնք, դիտելի է թէ, էական կէտերու մէջ են, եւ ըստ իս, կը ցուցնեն թէ մեր երիտասարդական ընկերութիւնք, անցելոյն մէջ ինչ ծագում կամ վիճակ ալ ունեցած ըլլան, հիմա երիտասարդաց Քրիստոնէական ընկերութիւններ չեն, այլ լոկ ուսումնական ընկերութիւնք, որպէս իրենք իսկ ինքզինքնին կը կոչեն։

Ոչ ոք կ'ուրանայ թէ ուսումնական ընկերութիւնք եւ հաստատութիւնք խիստ հարկաւոր են մեր երկրին համար։ Թէ՛ Լուսաւորչականք, թէ՛ Բողոքականք եւ թէ Մահմետականք տակաւ առ տակաւ կ'արթննան այս մեծ պէտքին համար. եւ լաւ կ'ընեն։ Կ'ըսուի թէ օր մը ցորենը երուսաղէմ ուխտի երթալով՝ կորեկին ըսաւ որ իր տեղը կենայ մինչեւ որ ինք գառնայ։ Կորեկը ցորենին ետեւէն պոռաց, «Բեմն ալ ելլե՛մ։» «Դեռ այդչափ չեղար,» պատասխանեց ցորենը։ Սակայն ինձ այնպէս կը թուի թէ հիմա կորեկը բեմն ելեր է։ Լուսաւորչական կղերականաց մեծ մասը եկեղեցեաց սրբազան բեմերէն՝ փոխանակ Քրիստոս ու Անոր Աւետարանը քարոզելու, «Դպրո՛ց» կը պոռան, «Ուսո՛ւմ,» «Կրթութի՛ւն» կ'օրոտան։ Ամէն հոգեւոր բնաբան դպրոցի կը վերածեն։ Նոյն յարանուանութեան վարժապետներն չատ տեղեր եկեղեցի չեն մնար։ Զի կորեկը բեմն ելեր է եւ ցորենը ցաւ ի սիրտ անկէ մեկնելէ։ Բա՛ւ, քա՛ւ որ ուսում կամ դպրոց նախատեմ. բոլոր սրտովս կը սիրեմ ուսում։ Բայց սրտիս ցաւէն այսպէս կը խօսիմ։ Աւա՛ղ մեր ազգին դի Թոյլ կու տայ որ ուսում եւ դպրոց մեր նախնեաց մարտիրոսական արեամբը ներկեալ Աւետարանին քարոզութեան տեղն առնուն։ Մենք Բողոքական երիտասարդնե՞րս ալ, փոխանակ բողոքելու այս ահաւոր եղծման դէմ, նոյնը ընենք։ Թոյլ տա՞նք որ կրթական գործը հոգեւոր գործին տեղը բռնէ։ Միթէ ասոնց երկուքին համար ալ տեղ չկա՞յ։ Հոգեւոր գործը մեզմէ չատ ստակ չուզեր։ Ասոր համար Քիստոս մեր սի՛րտը միայն կ'ուզէ։ Ջայն մեր Փրկչէն ե՞տ պահենք։ Քիչ մը առաջ յիշեցի թէ Ամերիկայի մէջ երիտասարդաց Քրիստոնէական ընկերութեանց կարեւորութեանը համար սովորաբար չորս վաստ յառաջ կը բերուին։ Միթէ ասոնք մեր երկրին համար ալ ճշմարիտ չե՞ն։ Միթէ մեր երկրին մէջ ալ բաղմաթիւ երիտասարդներ չկա՞ն։ Մեր երիտասարդք եւս իրենց յատուկ դիւրաւ պաշարող ահարկու փորձութիւններն չունի՞ն։ Մեր երիտասարդք ալ զօրաւոր չե՞ն բարին կամ չարը ընելու։ Մեր երկրացի մ'էր որ անգամ մը ըսաւ, «Գրեցի ձեզի, երիտասարդներ, ինչու որ զօրք ուժով էք . . . ու չարին յաղթեցիք։» Եւ ո՛հ, ճշմարտութիւն եւ ահաւոր ճշմարտութիւն մը չէ՞ սա փաստը մեր երկրին համար ալ թէ՝ եթէ մարդ մը իր երիտասարդութեան առաւնը ճշմարիտ Քրիստոնեայ չըլլայ, անոր կենաց մնացած մասին մէջ Քրիստոնեայ ըլլալու խիստ քիչ հաւանականութիւն կը մնայ։ Իրաւ որ երբ երկրի մը մէջ Աւետարանին պարզ ճշմարտութիւնը նոր կը քարոզուի, չատերն իրենց կենաց կէս օրին եւ այլք մինչեւ իսկ «ժամը տասնումէկին» փրկութիւն կը գտնեն։ Սակայն Բողոքական երկրի ու ժողովրդեան մէջ իրողութիւնը ալկէ չատ տարբեր է եւ չատ մը վիճակագրութիւններ այս փաստին ցաւալի ճշմարտութիւն մը ըլլալը հաստատած են։ Մեր մէջն ալ հիմա նոյնը չե՞նք տեսներ։ Ասկէ մէկ երկու տասնեակ տարի առաջ մեր գիւղերու եկեղեցեաց մէջ յոյժ չերմեռանդ ու գործունեայ անդամներ կային, որոց անուններն կատակաւ ռամկական ոտանաւորի մը ձեւին մտցուցած էին, —

«Խուլագեղ՝ Աւազ,
Պղմչէն՝ Մաղաք,
Շէխաճին՝ Ղազար,
Իչմէն՝ Կիւլէսէր։»

Ասոնք իրենց տեղերու եկեղեցեաց սիւներն էին, ինկան։ Ուրախալի է ըսել թէ անոնցմէ ոմանց տեղը բռնողներ կան։ Բայց միայն ա՛յսչափ։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրին տեղը բռնող գոնէ տասնակա՞ն հատ ալ չըլլային։ Եթէ մեր երիտասարդական ընկերութիւնք երիտասարդաց Քրիստոնէական ընկերութիւնք ըլլային, վստահ եմ թէ ոչ միայն իրենց այժմու ունեցած դրամին չափ դրամ պիտի ունենային, որ չատ մեծ բան մը չէ, այլ նաեւ Աստուծոյ չնորհիւը Խուլագիւղի մէջ չատ մը Աւազներ պիտի ըլլային, Պղմչէն բազում Մաղաքներ յառաջ պիտի բերէր, Շէխաճի չերմեռանդ Ղազարներու խումբ մը պիտի ունենար, եւ Իչմէ իւր Կիւլէսէրներուին պիտի ուրախանար։ Սակայն հիմա մեր եկեղեցիք տակաւ են, մեր երիտասարդաց եւ Լուսաւորչական երիտասարդաց մէջտեղի տարբերութիւնը հոգեւորապէս չատ մեծ չէ։ Մերիններէն չատերն այնքան անհոգ են հոգեւոր բաներու որքան անոնցիններն։ Մերիններէն չատերն Սբ. օրը կը խաղան, անվայել բառեր կը գործածեն, եւ կը խմեն ինչպէս անոնց երիտասարդները։ Եւ քիչ մըն ալ յառաջ երթամ. Բողոքականք ոմանք ետ կ'երթան յեզիպտոս, իրենց առջի մեղսալից վիճակին։ Ա.յս կերպով եկեղեցին կը տակաբանայ, աղօթքի ժողովներն ներերուն միայն կը մնան, Սբ. Գրոց ընթերցումը կը քիչնայ, Աստուծոյ տունը, երէց եւ քարոզիչ չեն յարգուիր. միով բանիւ, մեր եկեղեցիներն հին եկեղեցեաց մեռեալ վիճակին կը դառնան։ Դպրոց եւ ուսում կը բարձրանան իրաւ ու կը յառաջադիմեն (թէեւ խիստ հեռի պէտք եղածը ըլլալէ), բայց եկեղեցի եւ կրօն կը խոնարհին եւ ետ կ'երթան։ Սիրելի Քրիստոնեայ երիտասարդ եղբայրներս, յիշեցէք թէ «Մարմնոյ վարժութիւնը քիչ բաներ օգտակար է, բայց աստուածապաշտութիւնը ամէն բանի օգտակար է որ թէ՛ ներկայ եւ թէ՛ ապառնի կենաց խոստմունք ունի։» Առաջին Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութիւնը Քիստոս հաստատեց։ Ա.յն սուրբ ընկերութեան անդամք իսկ երեք տարի մարմնաւոր չարժառիթներով գործեցին։ Եթէ անոնք այնպէս չարուեստակէին, այն ընկերութիւնը իրենց հետ մեռած պիտի ըլլար, եւ Քրիստոսի փառաւոր եկեղեցին պիտի չկրնար կազմուիլ։ Մինչեւ որ Սուրբ Հոգին անոնց մարմնաւոր չարժառիթներն չցրուեց, անոնք Քիստոսի համար կարող չեղան բան մը ընել։ Երանի՛ թէ նոյն Հոգին այսօր մեր երիտասարդական ընկերութեանց եւս բոլոր մարմնաւոր չարժառիթներն ցրուէր եւ անոնց տեղը դնէր Քիստոսի սէրը եւ մեր ընկեր երիտասարդաց գարձը։

Խարբերդ (Շաբաթնակէս)
Եփրատ Գոլէճ Ե. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՑՆ ՎՐԱՑ

Ռնտվանու քարոզիչը այսպէս կը գրէ. «Աւետարանի գործը հոս բաւական յաջող եւ քաջալերիչ է, վասն զի հետզհետէ կը տարածուի։ Կիրակնօրեայ քարոզի ժողովները եկողներուն թիւը երբեմն 200ի կը հասնի։ Աչունէն ի վեր չաբաթը երկու գիչեր կարգով եղբարց տուները աղօթքի ժողովներ ունէինք։ Իրիկուն մը երբ այս ժողովներէն միոյն մէջ Հառվ. Գ. գլուխն կարդացուեցաւ ու ապա մարգուս մեղանչականութեանը վրայ խօսուելով բացատրութիւններ տրուեցան, մեր թուէն չեղող երիտասարդ բարեկամ մը որ հոն ներկայ էր չատ զարհուրեցաւ եւ հարցուց թէ «Ուրեմն ինչպէս պիտի ըլլայ, ինատոր պիտի փրկուինք։» Բացատրուեցաւ իրեն թէ՝ եթէ սըրտանց զղջանք ու ապաչխարենք Քրիստոսի ձրի փրկութիւնովը մեր բաղում մեղքերը պիտի ներուին։ Երիտասարդը քաջալերուեցաւ եւ յարելով Աւետարանի, եղաւ անկեղծ եւ հաւատարիմ ծառայ մը Քրիստոսի, խրատելով եւ զգուշացնելով ուրիշները որ անձերնին ուրանան եւ սիրեն զԱստուած։ Ուրիշ խելացի եւ աւելի ուսումնական երիտասարդ մը, որ երեւելի գերդաստանէ մըն է, յարած է Աւետարանի։ Ատոր խնդրանօք օր մը իրենց թաղը եղաւ մեր ժողովը՝ մեր եղբայրներէն միոյն տունը, ուր ներկայ գտնուեցան մեր թուէն չեղող ազգակից չատ մը եղբայրներ. ատոնք, անուչա Սուրբ Հոգիէն ներգործուելով, հրաւիրեցին զմեզ որ իրենց տուներն ալ երթանք ուրիշ անգամներ, եւ չատ սիրելի էր տեսնել հոգեւոր այն փոքրիկ կռիւն. դի մին կ'ըսէր. «Նախ իմ տունս թող ըլլայ.» ուրիշ մը «Ո՛չ,

իմ տունս թող ըլլայ.» ուրիշ մը՝ «Առաջ մեր րը հրամեցէք։» կարդ մը սահմանելով, չորս իրիկուն յաջորդաբար անոնց տուները գացինք. խիստ օգտակար ժողովներ ունեցանք։

Գործը չատ քաջալերիչ է այս կողմերը. միայն թէ տարօրինակ չքաւորութիւն մը ղբաղեցուցնելով հասարակութիւնն՝ չիոթած է նոցա խորհուրդներն. ղի երբ կը տեսնեն որ հազիւ հաղ կորնկէ չոր հաց մը միայն կըրնան հայթայթել, կը յուսահատին բոլորովին եւ կը տիպուրին ընտանեօք հանդերձ երկրէն հեռանալու դառն ձեռնարկն ընել։ Բայց հակառակ այս ձախողութեանց եղբայրութեան մէջ անխոով հանդարտութիւն մը կը տիրէ. աղօթքի ժողովներն բաւական դոհացուցիչ են յորս եղբարք ստէպ իրենց վիճակը կը յայտնեն իրարու, եւ իրարմէ փոխադարձ աղօթք կը խնդրեն։»

Թրլու եղբարք այսպէս կը գրեն. «Մեր քարոզիչը իւր մահկանացուն կնքեց անցեալ աշնան մէջ՝ թողլով իւր 8 որբ զաւակները բոլորովին անօգնական ու թշուառ, նաեւ զմեզ ալ ժողովրդով։ Հովիւ չունեցող հօտի պէս ցիր ու ցան եղած ենք։ Իրաւ նիւթապէս յետին աղքատութեան ու նեղութեան մէջ ենք եւ այս տարւոյ հիւանդութեան պատճառաւ մեր փորձառու եւ օգտակար եղբայրներէն քանի մը հատ ալ մեռած են. սակայն աւելի զմեզ թշուառ կը սեպենք քանի որ չունինք հոգեւոր առաջնորդ մը որ կենաց հացը մեզի մատակարարէ. որ դոնէ հոգիով ապրինք քանի որ մարմնաւորապէս հոգեվարքի մէջ ենք. արդեօք Աստուած ե՞րբ պիտի տեսնէ մեր արտասուքները եւ լսէ մեր աղօթքները։ Նաեւ առանց վարժապետի կը մնանք, մեր զաւակները փողոցները կը պտտին պարապ, եւ այս՝ մեր ժողովրդեան ապագայ բոլոր յոյսերն ու ակնկալութիւններն կ'ոչնչացնէ. մէկ խօսքով կը վախնանք թէ եթէ այսպէս մնալու ըլլանք եւ բարերար ձեռքեր մեզ չերկննան ու չմըխիթարեն զմեզ, ամբողջ ժողովրդով բոլորովին մեռնինք հոգեւորապէս։ Աստուծոյ ապաւինելով յուսով կը սպասենք։»

Հետագայն քաղած ենք Սեւ Ծովու եզերը գտնուող Օրտու կոչուած քաղաքի ժողովրդեան կողմէն մեզ ուղղուած նամակէ մը, որուն հետ մէկտեղ խրկեցին մեզ բաւական մեծ գումար մը ստակ ի նպաստ Բիւրթիստանի գործոյն։ Նամակը կը յայտնէ նաեւ սոյն ժողովրդեան առատաձեռն ոգին, եւ կրնայ չհեկան լինել բաղում ընթերցողաց։

«Բիւրթիստանի գործոյն ի նպաստ առ մեզ ուղղեալ նամակը ընդունեցինք քանի մը օր առաջ եւ գրեթէ անկէ ի վեր սոյն նպատակին համար հանգանակութիւնք կ'ըլլան։ Նախ տեղւոյս Երիտասարդաց Բրիստոնէական Ընկերութիւնը իւր գանձէն կէս լիրա տալ խոստացաւ, եւ ապա անհատներ հանգանակեցին միւոր գումարներ, բայ ի մանաւանդ հաւաքումէ մը, որոյ գումարը արդէն 102 դ.ի հասած էր։ Կանայք ոմանք եւս դրամով, եւ ոմանք ալ իրենց ձեռակերտ նիւթերով, ինչպէս, դուլպայ, թաշկինակ, գօտի, եւն., մասնակցեցան սոյն հանգանակութեան։ Այս ձեռագործներ ծախելու համար երկու կամ երեք անդամ աճուրդ ունեցանք։ Բոլոր վերոյիշեալ միջոցներով ժողովրդեան հաւաքած գումարը հասաւ 304 դ.ի, որոյ մի մասը մեր Ցոյն բարեկամներ տուին, իսկ մեծագոյն մասը, գրեթէ 250 դ., Հայ չափահաս մարդիկ, կանայք եւ տղայք մատուցին, որոց իւրաքանչիւրը միչին հաշուով աւելի քան երկու դահեկան տուած կ'ըլլայ։ Բիւրթիստանի գործն արդէն մեծ չահեկանութիւն ունի մեզի համար, ոչ միայն վասն զի ըստ ինքեան մեծ գործ մ'է, այլ նաեւ վասն զի միջոց մ'է արթնցնելու աւետարանչական հոգին բոլոր եկեղեցեաց մէջ։»

Խարբերդ Տ. Լ. ՊԱՐԹԸՆ
8/20 Ապրիլ 1889

ԿԻՐԱՍՈՆԷ ՆԱՄԱԿ

Կարծեմ Ա-էֆեսքէրի ընթերցողաց չատերուն ծանօթ է թէ քաղաքս կառուցուած է բերդի մը եւ բլուրի մը մէջտեղը. ունի մասամբ լեռնային եւ մասամբ դաշտային դիրք մը։ Բաղաքին 2,000–2,500ի չափ տանց 200ը Հայոց՝ 1,200ը Ցունաց՝ իսկ մնացեալք Մահմետականաց կը պատկանին։

Հայերս ունինք մի գլխաւոր եկեղեցի եւ մի քանի ուխտատեղիներ, որք կը վերաբերին նաեւ Ցունաց. ունինք նաեւ մի դպրոց տղայոց համար՝ 120–150ի չափ աշակերտներով որք կ'ուսանին Հայերէն, Գալիերէն եւ Տաճկերէն։ Դասերը բաւական աղէկ կարգադրուած են, եւ օգտակար կերպով կ'աւանդուին աշակերտաց ի չնորհս ներկայ տնօրէնն Գալուստ էֆ. Մալաթեանի, որ անձնուիրաբար կ'աշխատի յօդուտ դպրոցին եւ աշակերտաց։ Ունինք նաեւ մի ընտիր դպրոց աղջկանց, որ մօտերս կառուցուեցաւ աչխատասիրութեամբ մի քանի մեծապատիւ էֆէնտիներու։ Վարժարանը կը պարունակէ 70–80ի չափ աշակերտուհիներ որք վերոյիշեալ տնօրէնի ինամակալութեան տակ լոկ Հայերէն կ'ուսանին, ըստ պիտոյից։ Վարժուհին եւս կ'աւանդէ ձեռագործի եւ կարի դասեր։

Կիրասոն, հակառակ իւր փոքրութեան, ունի բաւական կարեւորութիւն։ Նախ, վասն զի Սեւ Ծովու գծին վրայ երթեւեկող բոլոր չոգենաւք կը հանդիպին քաղաքս, եւ չատ ճանապարհորդներ որք տեղս կու գան Ամկէն, Արաբկիրէն, Խարբերդէն եւ այլ քաղաքներէ, չոգենաւ կը նստին Կ. պոլիս, Ռուսաստան եւ այլ տեղեր ուղեւորելու համար։ Երկրորդ, վասն զի ունի օտար եւ բնիկ վաճառականներ եւ գործակատարներ, որք մեծամեծ գործողութեամբ կը զբաղին. եւ այս մասին կը գերազանցէ իւր չրջակայները գտնուած բոլոր գիւղաքաղաքները։ Կիրասոն նչանաւոր է նաեւ իւր արտադրած առատ բերքով, որ է կազմին ընտիր տեսակը։ Թէպէտ քաղաքս ուրիշ գլխաւոր բերք չունի, բայց որովհետեւ վերոյիշեալ բերքն առատ կ'արտադրուի, գրեթէ ամբողջ տարին գործ չպակսիր իւր վաճառականաց։ Քաղաքիս մէջ կը գտնուի նաեւ քարուկիր մի նչանաւոր պանդոկ, որուն նմանը կ'ըսուի թէ ի Տրապիզոն իսկ չգտնուիր։ Սա կը պարունակէ վեց անուղղակի որոց վարչութեան եւ Աւետրիոյ չոգենաւային ընկերութեան գործակատարաց գրասենեակները, եւ խել մը խանութներ, յորս կը վաճառուին մետաքսեղինաց, բրդեղինաց եւ տպածոյի վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանքներ։ Աստ կան բնիկ նչանաւոր վաճառականներ ալ, որք ուղղակի Եւրոպայի այլ եւ այլ կողմերէն, եւ Հալէպէն մեծ քանակութեամբ ամէն տեսակ ապրանք բերել կու տան, եւ ղանս կը վաճառեն թէ՛ քաղաքին մէջ եւ թէ՛ չրջակայները։

Բաղաքիս ընդհանուր ժողովուրդը քաղաքակրթեալ եւ բարեպաշտ է, միայն թէ Աւետարանի հմտութիւն չունի, եւ ազգս յանցանքն ալ հոգեւոր պաշտօնէից վրայ կը ծանրանայ, քանզի հաւատքը լսելէն կ'ըլլայ եւ լսելը Աստուծոյ խօսքէն. բայց ահա օրեր, ամիսներ, եւ տարիներ կ'անցնին, եւ Աւետարանի քարոզութիւն չլսուիր։ Արդ մաղթեմք որ բարձրեալն Աստուած չուտ բերէ այն օրը, յորում սուրբ Աւետարանը պիտի քարոզուի առ հասարակ նաեւ այս քաղաքիս մէջ։

Կիրասոն ԱՒԵՏԻՍ ՊԱՏԼԵԱՆ
12/24 Մարտ 1889

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Օր. Արմաւենի Ս. Շիրինեան, դուստր սարկաւագ Առաքել Աղա Շիրինեանի, յետ հնգամսեայ տաժանելի հիւանդութեան, կնքեց իւր մահկանացուն Ապրիլ 14ին, ըստ Լատ., Հինդչաբթի գիչեր յեօթնեւտասանամեայ ծաղիկ հասակի։

Հանգուցեալն իբր տարի մը վարած էր քաղաքիս Աւետ. ժողովրդեան Բարեսիրական Ընկերութեան վարժարանի փոքրիկ մանկանց դաստիարակութեան պաշտօնն հաւատարմութեամբ եւ յաջողութեամբ։ Իւր հաւատամք եւ մեղմ բնաւորութեամբ հոգեւոր դասեր եւս կ'աւանդէր անոնց։ Կը սիրէր զանոնք եւ փոխադարձաբար կը սիրուէր անոնցմէ։ Իւր երկարատեւ հիւանդութեան միջոցին նա տիպար մ'էր համբերութեան եւ Քրիստոնէութեան։ Եռանդեամբ կ'աղօթէր առ Աստուած։ Անգամ մը երեւակայութեան թեւերով յափշտակուեցաւ յերկինս, եւ այն ինչ սթափեցաւ, սկսաւ ողբալ, «Ո՛հ, աւաղ ինձ որ դեռ այս մեղաց եւ տառապանաց աչխարհին մէջ եմ, ե՞րբ պիտի հանգիմ յերկինս, ո՜հ ե՞րբ պիտի վայելեմ Փրկիչս։» Իւր մահուանէն մի քանի օր առաջ կանչելով ծնողքն մատոյց անոնց իւր «մնաք բարեաց»ի համբոյրներ, եւ ըսաւ անոնց. «Մնողք իմ, խնդրեմ ներեցէք իմ որդիական պարտականութեանց մէջ ունեցած թերութեանցս. ես սիրելի Փրկչիս պիտի երթամ, Նա օրհնած է զիս եւ կը հրաւիրէ յերկինս։ Մնաք բարեաւ, սիրելիդ իմ, ձեզմէ պիտի բաժնուիմ եւ պիտի երթամ լաւագոյն կեանք մը վայելել։ Ինձ համար մի՛ արտասուէք բնաւ, ես յաւիտենական կենաց եւ բերկրութեանց ընակավայրն կ'երթամ։»

Ցուղարկաւորութեան հանդիսի պաշտօն կատարեց հետեւեալ օր Բրոճ. Կ. Թումաեան, որ խօսեցաւ հոգւոյ անմահութեան վերայ, յոյժ ազդեցիկ ոճով։ Հանդէսը վերջացաւ «Հրեչտակ մ'ըլլալ կ'ուզեմ ես» երգով, որ հանգուցեալոյն յոյժ սիրելի երգն էր։

Երկնային մխիթարութիւն կը հայցեմք հանգուցելոյն ծնողաց եւ սիրելեաց համար, յիչեցնելով նոցա այն երանութիւն որ պատրաստած է ի Տէր ննջողներուն։

Մարզուան ԱՆԴՐԱՆԻԿ Ց. ԱՅՏԵՐԵԱՆ
Անաթոլիա Գոլէճ
11/23 Ապրիլ 1889

ԱԶԴԵՐ

Բիւրթիստանի Աւետարանական գործոյն համար Խաս–գիւղի ժողովուրդէն ընդունուած է 248 դ.։

———

Երիտասարդաց աղօթքի ժողովները տեղի պիտի ունենան վաղը հետագայ տեղերը.

1. Պայպըլ Հաուղի մատրան մէջ, ժամը 7½ին, ըստ Թուրքաց։ Աղօթքի նիւթն է. «Լ՚ենչ կ՚ուզես որ ես ընեմ.» Ղուկ. ԺԸ. 41։

2. Իսկիւտարի մատրան մէջ, ժամը 7ին, ըստ Թուրքաց։ Աղօթքի նիւթն է. «Տե՛ր, ի՞նչ կ՚ուզես որ ընեմ.» Գործ. Թ. 6։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ապրիլ 29 ըստ Յուն., և Մայիս 11 ըստ Լատ., 1889

ԵՐԿՈՔԻՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿՔ

Աչխարհիս երկու առաջնակարգ Հանրապետութիւնք գրեթէ մի եւ նոյն ժամանակ կը տօնեն հարիւրամեակները։ Նախագահ Ուաշինկթընի պաշտօնի դլուխ անցնելուն հարիւրերորդ տարեդարձին առթիւ կատարուած հանդէսները, որոց վրայ դրեցինք անցեալ չաբթու, աւարտեցան ի Նիւ Եորք Մայիս 1ին. եւ Մայիս 5ին ի Փարիզ սկսան հանդէսներ ի յիշատակ 1789 տարուոյ գարնան ձեռք առնուած այն անօրինութեանց՝ որոց արդիւնքը եղաւ Գաղիոյ առաջին Հանրապետութեան կազմութիւնը։ Ի վախճանի ներկայ դարուն կը տեսնենք թէ երկու ազգերն ալ կը կառավարուին Հանրապետական ըղձութեամբ. սակայն յետադարձ ակնարկ մը պիտի ցուցնէ թէ անցեալ հարիւր տարուայ միջոցին նոքա ունեցած են յոյժ տարբեր փորձառութիւններ։ Ի Միացեալ Նահանգս քուն սակայն ապարդիւն փորձ մը եղաւ բաժնելու երկիրը երկու ուրոյն հանրապետութեանց, սակայն երբեք չէ խորհուած որդեգրել կառավարութեան ո եւ է ուրիշ ձեւ։ Ի Գաղիա առաջին Հանրապետութիւնը, Նաբոլէոն Ա.ոյ Կայսրութիւնը, Ռուբպոնեան Թագաւորութիւնը, Օրլէանեան Թագաւորութիւնը, երկրորդ Հանրապետութիւնը եւ Նաբոլէոն Գ.ի Կայսրութիւնը, ամէնքն ալ բռնական միջոցներով տապալեցան յաջորդաբար, եւ տարօրինակ բան պիտի չըլլար եթէ երրորդ Հանրապետութիւնն եւս վիճակէր նոցա բաղդին։

Ապրիլ 30ին եւ Մայիս 1ին, յորս տօնուեցաւ Ամերիկեան հարիւրամեակը, օդը դեղեցիկ էր ի Նիւ Եորք, եւ նախապէս որոշուած բոլոր հանդէսները կատարուեցան ամենայն յաջողութեամբ։ Կարելի չէր հաչուել քաղաքին մէջ ներկայ եղող հիւրերուն թիւը, սակայն առ նուազն երկու միլիոն անձինք դիտեցին զօրաց հանդիսաւոր անցքը. եւ լրագիր մը կը յայտարարէր թէ ի Նիւ Եորք կը գտնուէին Միացեալ Նահանգաց այն բոլոր բնակիչք որոց կարելի էր անդ համախմբուիլ։ Հետագայ հատուածները կը քաղենք Մր. Տէվիւի այն ճառէն, զոր ակնարկեցինք անցեալ չաբթու։ «Այն մանուկ ճարտարագործութիւնք, զորս մեր առաջին Վարչութիւնն իւր առաջին անօրինութեամբ ջանաց քաջալերել, այժմ դոհացուցիչ վարձատրութեամբ զբաղում կը հայթայթեն աւելի չատ թուով անձանց քան որչափ կը գտնուէին ի Միացեալ Նահանգս Ուաշինկթընի նախագահութեան սկիզբը։» «Եօթը հազար միլիոն տոլարի (իբր 1,600 միլիոն ոսկւոյ) արժոյթ ունեցող այն ահագին արդիւնքը զոր սոքա կ'արտադրեն ամէն տարի, Միացեալ Նահանգաց կ'ընծայէ առաջնակարգ դիրք մը աչխարհի տարազգործ ազգաց մէջ։ Մղոնի հաչուով աչխարհի բոլոր երկաթուղեաց կիսուն եւ հեռագրական գծերուն մէկ չորրորդին մեր երկրին մէջ գտնուիլը կապացուցանէ ընդարձակութիւնը, զանազանութիւնն եւ արժէքն այն ներքին վաճառականութեան, որ, եթէ հարկ լինի, կրնայ անկախ եւ ինքնապահ ընել այս նահանգները։» «Մեր ժողովուրդը, թէպէտ թուով երկրագունախս բնակչաց $^{1}/_{15}$էն պակաս է, սակայն կը կատարէ աչխարհի հանքագործական աչխատութեանց մէկ երրորդը, տարազագործական աչխատութեանց մէկ չորրորդը, երկրագործական աչխատութեանց մէկ հինգերորդը եւ իւր ձեռքն ունի աչխարհի հարստութեան մէկ վեցերորդը։» «Այլ եւ այլ եկեղեցեաց իրաւասութեան ներքեւ գտնուող քսան միլիոն անձինք, որք կը կազմեն մեր երկրին խելահաս բնակչաց մի ստուար մեծամասնութիւնը, մեր նախնական դպրոցներու մէջ գտնուող տասներկու միլիոն տղայք, արական սեռին բարձրագոյն դաստիարակութեան համար հաստատեալ 345 համալսարաններն ու դոլէճները, իգական սեռին համար հաստատեալ 200 նմանօրինակ վարժարանները, գիտութեանց, օրինաց, բժչկութեան եւ աստուածաբանութեան ուսման համար հիմնուած 450 հաստատութիւնները յուսահատութիւն կը պատճառեն կրօնի թշնամեաց եւ խաբեբայ խռովարարաց, եւ զօրաւոր նեցուկն են քաղաքակրթութեան ու աղատութեան։»

Նոյն օրը յետ միջաւուր 50,000 զօրքեր հանդիսաւոր կերպով անցան Նախագահին առջեւէն։ Միացեալ Նահանգաց բանակին ընդհանուր հրամանատար Զօր. Սքոֆիլտ կ'առաջնորդէր այս զօրաց, որք կը բաղկանային (1) կանոնաւոր զօրքերէ, (2) այլ եւ այլ նահանգաց զօրագունդերէն, որոց իւրաքանչիւրին գլուխը կը գտնուէր նոյն նահանգին կառավարիչը, եւ (3) վերջին պատերազմին մէջ ծառայող հինաւուրց զինուորներէ։ Երկրորդ օրուան գլխաւոր դէպքըն էր 80,000 հոգիէ բաղկացեալ քաղաքային հանդիսաւոր թափօր մը, որուն մասնակցեցան քաղաքին այլ եւ այլ արհեստաւորաց, ջրհանկրաց խումբերուն, վարժարաններուն, եւ բարեսիրական ընկերութեանց ներկայացուցիչները։

Ի Փարիզ կատարուած հանդէսներուն նկատմամբ տակաւին չունինք ընդարձակ տեղեկութիւններ։ Կիրակի օր ի Վերսայլ տօնուեցաւ հարիւրերորդ տարեդարձն գումարման Գաղիական այն Ժողովրդարանին որ ապա հաստատեց ՀՀանրապետութիւնն։ Ժողովրդարանն յայնժամ կը բաղկանար կղերականներէ, ազնուականներէ, եւ ժողովրդեան ներկայացուցիչներէ, որք (վերջինք) կը կոչուէին Երրորդ Կարգ, եւ մօտալուտ փոփոխութեան առաջին արտաքին նշանն թերեւս այն էր թէ այդ նատին մէջ Երրորդ Կարգին անդամք, կղերականաց եւ ազնուականաց օրինակին հետեւելով, իրենց գլխարկները դրած նստան երբ Թագաւորն դրաւ իւր գլխարկ։ Այդ ժամանակէն առաջ, ժողովրդեան սոյն ներկայացուցիչք, ի նշան իրենց ստորին աստիճանին, գլխարաց կը նստէին, մինչ միւս «կարդեր»ուն պատկանողք կը նստէին գլխարկ ի գլուխ։

Անցեալ կիրակի օր զօրահանդէսէն յետոյ հանդիսաւոր դումարում մը տեղի ունեցաւ Վերսայլի պալատան մէջ, ուր մի քանի ատենաբանութիւններ եղան։ Նախագահ Քարնոյ իւր ատենաբանութեան մէջ յարդանօք յիչելէ վերջ 1789ի մարգիկը, ցաւ յայտնեց յեղափոխութեան ծայրայեղութեանց համար։ Գաղիա, ըսաւ, մերժած է անհատական իշխանութեան դրութիւնը. եւ հրաւիրեց զամէնքը որ ներողամտութեամբ եւ համաձայնութեամբ վարուին իրարու հետ։ Գաղիոյ Ժողովրդարանին Արքայական անդամք որոշեցին ներկայ չգտնուիլ ի Վերսայլ կատարուած հանդէսին, եւ Պոմանուարի Մարքիզը նամակ մը դրելով առ Նախագահ Քարնոյ յայտարարեց նմա թէ իւր կարողութենէն վեր է Հանրապետական հանդէսի մը ներկայ գտնուիլ արքայական պալատան մը մէջ։ Յարգանք մատուցանելով հանդերձ առ Նախագահ Քարնոյ, Մարքիզը «քուն կերպով կը փափաքի տեսնելու Գաղիոյ Միապետական գերդաստանաց Իշխաններուն չուտափոյթ վերադարձն իրենց նախահարց կառուցած ապարանքները։» Մինչ հարիւրամեկի հանդիսներուն պատրաստութիւնք փութով յառաջ կը տարուէին, Գաղիացի Սրբայանք անցեալ չաբթու ի Փարիզ տուին չքեղ հացկերոյթ մը, որուն ներկայ գտնուեցան 850 անձինք։

Երկուշաբթի օր Հանրապետութեան Նախագահը բացաւ Սրուեստահանդէսը բանախօսութեամբ մը, որով ողջունեց «բոլոր աչխարհիս աչխատողները. նոքա զԳաղիա պիտի գտնեն ասպնջական երկիր մը, եւ պիտի տեսնեն թէ Գաղիա յառաջ կը տանի իւր յառաջդիմութեան գործը։ Այսպիսի առիթներով է որ ժողովուրդներ պատեհութիւն կ'ունենան իրարու մօտենալու եւ զիրար հասկնալու։» Սրուեստահանդէսին բոլոր աչխատակիցներուն չնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ, Հանրապետութեան Նախագահը բացուած հռչակեց զՍրուեստահանդէսն։ Նոյն գիշեր տեղի ունեցան ընդհանուր լուսավառութիւնք եւ հրախաղութիւնք, որոց հանդիսատես եղաւ հոծ բազմութիւն մը։ Մասնաւոր ուշադրութեամբ դիտուեցան Սէն գետին եզերաց վրայի լուսավառութիւնները. եւ էյֆէլեան աչտարակը, որ մինչեւ ցգաղաթ լուսազարդուած էր, ընդհանուր սքանչացում պատճառեց։

Սրուեստահանդէսը թէպէտ այսպէս երկուշաբթի օր պաշտօնապէս բացուեցաւ, սակայն դեռ հեռի է կատարեալ ըլլալէ։ Անցեալ չաբթու պատրաստութիւնները բաւական յապաղեցան անձրեւներու պատճառաւ, եւ իրրեւ հետաքրքրական իրողութիւն մը կը յիչուի թէ կարկուտի փոթորկի մը ժամանակ, էյֆէլեան աչտարակին գագաթը ամպերէն վեր կը դտնուէր, եւ անդ աչխատող գործաւորք, որք պայծառ օդ մը կը վայելէին, վար կը նայէին փոթորկի միջոցին արձակուած չանթերուն վրայ։ Օտար Տէրութեանց դրեթէ բոլոր դեսպանք երկուշաբթի օր բացակայ գտնուեցան Փարիզէ։ Սակայն Սինաթոր կ'ըսէ թէ հասարակ ժողովուրդը բոլորով սրտիւ կը մասնակցի սոյն հանդէսներուն եւ իրաւամբ կը համարի թէ, հակառակ օտար Տէրութեանց անհամակիր ընթացքին, Գաղիացւոց այսչափ եռանդուն գործունէութեամբ իրենց ծրագիրն իրագործելը՝ յոյժ պատուաբեր է Գաղիական ազգին համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռումանիոյ դահաժառանգ Հոհենձոլլերնեան Ֆերտինանտ Իչխան Պուքրէչ հասաւ Մայիս 3ին եւ Թագաւորը, Թագուհին, Նախարարք, Պուքրէչի Մեարապոլիտը եւ դեսպանական մարմինը մինչեւ կայարան երթալով դիմաւորեցին զնա։ Ազնուական ուիկնայք ծաղկեփունջեր նուիրեցին Իչխանին. կայարանէն մինչեւ պալատ տանող ճամբան հոծ բազմութեամբ խռնեալ էր, եւ բոլոր փողոցներն ու տուները զրօչակներով զարդարուած էին։ Աւստրիական եւ Գերման թերթեր կ'ըսեն թէ Իչխանին ի Ռումանիա գալստեամբ ժողովրդեան առ արքայական գերդաստանն տածած համակրութիւնը պիտի զօրանայ, եւ կարող Թագաւորին դիրքն եւս առաւել պիտի ապահովուի։ Ֆերտինանտ Իչխան ի մօտոյ մտադիր է Գերմանիա երթալ ներկայ գտնուելու համար հարսանեաց հանդէսին իւր

եղբօր, որ պիտի ամուսնանայ Աւստրիոյ կայսրուհւոյն քրոջ դստեր հետ։

—Ապրիլ 28ին գիշերը երկաթուղւոյ արևլած մը պատահելով ի Համիլթոն (Քանատա) 20 անձինք զոհ գացին։ Կառախումբը գծէն դուրս ելաւ, եւ ապա կառքերէն մին բռնկեցաւ։ Արկածին զոհ եղող անձինք, որք անճանաչելի ըլլալու աստիճան այրած էին, ըստ մեծի մասին էին ուղեւորներ որք Շիքակոյէ Նիւ Եորք կ'երթային հարիւրամեակին առթիւ կատարելի հանդէսներուն ներկայ գտնուելու համար։

—Թայդի դատն ընդդէմ Մր. Փառնէլի եւ նորա ընկերաց յառաջ կը տարուի դատական մասնաւոր յանձնաժողովոյն առջեւ, եւ այժմ գլխաւոր ուշադրութեան առարկայ եղած է հարցաքննութիւնն Մր. Փառնէլի որ իբրեւ վկայ կոչուած է յանձնաժողովոյն առջեւ։ Ընդհանուր դատախազը, իւր ըրած հարցափորձերուն միջոցին, յաջողած է կորզել Մր. Փառնէլէ սա խոստովանութիւնը թէ կարեւոր քուէարկութենէ մը անմիջապէս առաջ ղՄորհրդարանն մոլորեցուներու նպատակաւ նա ըրած էր յայտարարութիւն մը, որ գիտէր թէ չէր ճշմարիտ կամ գէթ էր մեծապէս չափազանցեալ։

—Մայիս 2ին Հոլանտական Խորհրդարանին երկու Ժողովները խնդութեան ցոյցերով ողջունեցին այն յայտարարութիւնն որով կը ծանուցուէր թէ Թագաւորը կարող էր կառավարութեան գլուխն անցնիլ, եւ իսկոյն չնորհաւորական հեռագիր մը ուղղուեցաւ առ Նորին Վեհափառութիւն։ Նոյն օրն Լուքսեմպուրկի Խորհրդարանն ի նիստ գումարեցաւ ունկնդրելու Նասաուի Դուքսին պատգամագրոյն։ Դուքսը, իւր այս գրութեամբ, վերջին դէպքերն յիշելէ յետոյ, կ'ըսէ թէ Թագաւորին ապաքինումը լսելուն պէս փութաց նամակաւ հարցունել Նորին Վեհափառութեան թէ ինչ էր իւր կամքն ի մասին Լուքսեմպուրկի Դքսութեան։ Դուքսը կը յիշէ Թագաւորին պատասխանը յորում Նորին Վեհափառութիւն կ'ըսէ. «Կը խնդրեմ Ձեր Բարձրութենէն որ ընդունիք իմ խորին երախտագիտութեանս հաւաստիքը, առ Դքսութիւն մատուցած ձեր ծառայութեան համար։ Ջօրութիւնս վերստին գտած ըլլալով, որոշած եմ ստանձնել Մեծ Դքսութեան գործոց վարչութիւնը այն օրն յորում կ'անցնիմ Հոլանտայի Թագաւորութեան գլուխը։»

—Գահիրէէ քաշուած հեռագիր մը կը հաստատէ Հապէշստանի Թագաւորին մահը։ Շոայլ Մենելիք Թագաւորն ինքզինք Հապէշստանի Թագաւոր հռչակած է, սակայն ուրիշ հեռագրերէ կ'երեւի թէ Ռաս Ալուլա եւ Տէպէպ զօրավարներն եւս թեկնածու են Հապէշստանի գահուն։

—Անցեալ Շաբաթ օր Ցունաստանի Թագաւորն ու Թագուհին՝ ընկերակցութեամբ Գահաժառանգ Իշխանին, Նիքոլա Իշխանին, Ալեքսանդրա Իշխանուհւոյն, եւ Ռուսիոյ Փաւել Մեծ Դուքսին Պիրէոնէ մեկնելով գացին Շիրա կղզին՝ ներկայ գտնուելու համար իւր նաւային մեծագործութիւններով համբաւաւոր եղող Զօր. Միխուլիսի արձանին մերկացման հանդէսին։ Հելլենական նաւատորմը արքայական գերդաստանին ժամանումէն առաջ հասած էր ի Շիրա, ուր պատրաստութիւններ տեսնուած էին երեք օր տօնախմբութիւններ կատարելու։ Ընդհիմադիր կուսակցութեան պետ Մ. Տէլիեանի իւր ծանր հիւանդութենէն ապաքինելու վրայ է, սակայն բժիշկք թոյլ չտուին նմա երթալ ի Շիրա։ Ցառաջիկայ ամիս տեղի պիտի ունենան փաւել Մեծ Դուքսին եւ Ալեքսանդրա Իշխանուհւոյն ամուսնութեան առթիւ կատարելի հանդէսները։ Կ'ըսուի թէ Սբ. Բեզբրսպուրկի բոլոր գլխաւոր ակնադործք այս միջոցին զբաղած են պատրաստելու թանկագին ընծայներ Իշխանուհւոյն համար, եւ ի մտոյ կը պատրաստուի Նեվայի ափանց վրայ գտնուող պալատ մը, ուր Մեծ Դուքսն եւ իւր ամուսինը պիտի հաստատեն իրենց բնակութիւն։

Ողիմպիական հին խաղեր այս տարի կը վերակենդանացուին ի Ցունաստան, եւ տեղի պիտի ունենան վազք. մրցմանց մէջ յաղթող հանդիսացողք, 2,000 տարի առաջ նոյն խաղերուն մէջ յաղթական եղնողներուն նման պիտի ընդունին դափնեայ պսակներ, որպէս նաեւ մասնաւոր չքաղրանիներ։

Վերջերս Աթէնքի մէջ կատարուած մարդահամարէն կը տեսնուի թէ քաղաքին բնակչաց թիւն է 107,746։ 1884 տարուն մէջ նոյն քաղաք ունէր 84,903 բնակիչ։

—Մայիս 8 Թուականաւ Սբ. Բեզբրսպուրկէ քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ Ներքին գործոց Նախարար Կոմս Թոլսթոյի մահը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկար ոստիկանութեան մէկ հրամանատիրը կը պահանջէ վերջերս ի Պուլկարիա վերադարձող գաղթականներէ, որոցմէ ոմանք ի Սոֆիա կը մնան, որ երեք օրէն երթան իրենց տուները։ Ուրիշ հրամանագիր մը իշխանապետութեան մէջ գտնուող բոլոր օտարազգիներէն կը պահանջէ ցոյց տալ իրենց անցագրերը։ Անցագիր չունեցող օտարազգաց կը չնորհուի 25 օրուան պայմանաժամ մը որոյ միջոցին նոքա պարտին ստանալ անցագիր, եւ եթէ այդ պայմանաժամէն յետոյ չունենան անցագիր, իշխանութիւնք ի նկատ պիտի առնուն զանոնք արտաքսելու խնդիրը։

—Միլան Թագաւոր, Երուսաղէմ այցելելէ, եւ անտի Դամասկոս երթալէ յետոյ, վերադարձած է Պէլգրէթ։ Միլան Թագաւոր Երուսաղէմ գտնուած միջոցին տեղւոյն Ցունաց Պատրիարքէն ընդուներ է Ս. Գերեզմանի պատուանշանը։

—Ջմիւռնիայէ առ Սաոփէն կը գրեն թէ վերջերս ոստիկանութիւնը 270 րիվոլվըրներ, եւ խել մը վամպուշաններ գրաւեր է այդ քաղաքին մէջ, եւ մաքսախոյզք ձերբակալուեր են։ Ներքին գործոց Նախարարութեան մի չրջաբերականը կը ծանուցանէ թէ կայսրական կառավարութիւնը տեղեկացած է որ Մարթինի Հէնրի հրացաններուն փոքրերը չինուելով գաղտնապէս կը տարուին ի Փոքր Ասիա, ի Փրէզրէնտ եւ Րումէլիի ուրիշ կողմերը՝ անդ վաճառուելու համար։ Այսպիսի հրացանաց վաճառումը արգիլեալ ըլլալով հրահանգ կ'ուղղուի գաւառային իշխանութեանց գրաւել զանոնք ուր որ գտնուին։

—Մայրաքաղաքս գտնուող Գաղիացիք կիրակի օր ժողովեցան Գաղիական դեսպանատան մէջ մասնակցելու համար այդ աւուր տօնախմբութեան։ Դեսպանն արտասանեց առենաբանութիւն մը, յետ որոյ սեղան մը տրուեցաւ ներկայիս, եւ ապա հետագայ հեռագիրն ուղղուեցաւ առ Մ. Քարնոյ. «Կ. պոլսոյ Գաղիական գաղթականութիւնը այս վառաւոր տարեդարձին տօնախմբութեան առթիւ Մայր–հայրենեաց հետ սրտով միացած՝ իւր ջերմագին մաղթանքները կը մատուցանէ առ Մ. Քարնոյ, Նախագահն Հանրապետութեան՝ վասն բարօրութեան Մայր–հայրենեաց։» Հեռագրեր եւս ուղղուեցան թէ՛ Ներակոյտին եւ թէ՛ երեսփոխանաց Ժողովոյն։

—Կ'ըսուի թէ Սէլանիկի վաճառականք վերստին աղերսագիր տալով Առեւտրական եւ Հանրօգուտ չինութեանց Նախարարութեան, կը յայտնեն թէ Իւսքիւպէն մինչեւ Աթէնք երկաթուղւոյ ուղղակի գիծ մը մեծապէս պիտի վնասէ իրենց քաղաքին վաճառականութեան, եւ ապա կը խնդրեն որ եթէ Հելլենական եւ Օսմանեան գծերը պիտի միացուին, այդ միացման գիծ անցնի Սէլանիկէ։

—Լէվանդ Հէրալտ կ'ըսէ թէ Նախարարաց Խորհուրդը ընդունելի դտեալով Սիբրիական երկաթուղւոյ մը համար Մ. Ժողէֆ Իլիասի ներկայած ծրագիրը, վեհ. Սուլթանին մատուցած է զայն ի վաւերացումն։ Ըստ այս լրագրոյն, Մ. Իլիաս իւր ծրագրով արտօնութիւն կը խնդրէ չինել ոչ միայն Աքիայէ ի Դամասկոս ուղղակի գիծ մը, այլ ճիւղ մը եւս Մէճտ–էլ–Քրբամէ մինչեւ ի Հայֆա, եւ Պանիասէ սկսող երկու ուրիշ ճիւղեր, որոց մին պիտի երկարի դէպ հիւսիս մինչեւ Հասպէյա եւ միւսը դէպ հարաւային արեւելք մինչեւ Նաուամա։ Ցիշեալ ձեռնարկուն նաեւ արտօնութիւն կը խնդրէ ապահով նաւահանգիստ մը չինելու ի Հայֆա, եւ Օսմանեան դրօշ կրող չոգենաւեր բանեցնելու Գալիլեայի Ծովուն վրայ։ Լէվանդ Հէրալտ կը տարակուսի թէ Սիբրիոյ վաճառականութիւնը՝ սոյն գծին չինութիւնը չահաւոր ընելու աստիճան պիտի կարենայ զարգանալ։

—Տէրքոսի Ջուրը Պոլսոյ կողմն անցունելու համար հարկ եղած խողովակները զետեղելու աշխատութիւնն աւարտած ըլլալով, սոյն Ջրոյ բաշխումը պիտի սկսի ընդ հուպ։ Ընկերութիւնն ի մտոյ պիտի չինէ երկու աղբիւրներ, մին Գաղաքապետութեան դրան առջեւ, եւ միւսն ի Եէնի Ճամի։

—Հավասի գործակալութիւնը Մայիս 7 Թուականաւ Սոֆիայէ կը հաղորդէ հետագայ հեռագիրը, որ, թերեւս գրուած լինելով զայն ղրկողին բաղձանաց աղեցութեան ներքեւ, չներկայեր իրաց ճշմարիտ կացութիւնը. «Սերպ լրագրիք ոմանք յարձակած ըլլալով Թերտինանտ Իշխանին վրայ, ըսելով թէ նորա ներկայութիւնն ի Սոֆիա պատճառ է այն դժուարութեանց մեծ մասին յորս Պալքանեան պետութիւնք կը դտնուին, Սվոլոտա, որոյ բուռն լեզուն ոչ եւս զարմանք կը պատճառէ, կը պատասխանէ յարձակելով Սերպ լրագրաց եւ կառավարութեան վրայ յոյժ անքաղաքավար եղանակաւ մը։ Ի Պուլկարիա հանրային կարծիքն կը պարսաւէ այս կծու լեզուն, որոյ համար Մ. Սթամպուլովի եւս կը ցաւի։»

ԱՐԺԵՔ ԴՐԱՄԱՑ
Ապրիլ 29/11, 1889
Գոնսոլիտէ 19 2 | Րուս. Երկ. բաժին 75
Պարտուց Յարդարման Թղթադրամ (Թաոֆիկէ ի Տիւյուն Գայմէսի) 9 20 | Ներքին փոխառ. 47 20
ԴՐԱՄԱՑ, Օսմ. լիրան 100ի
Մէճիտիէ 108 34 | Րուսիոյ բոլ 90 30
Մէթալիք 102 10 | Նաբոլէոն 87 37
Պէշլիք 104 | Գրիմիէ 51 20
Ալթըլըգ 104 | Անգլ. լիրա 110 27
Մանէթ Թղթադր. 8 47

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՊԱՏՐԱՐՔԱՆԱՆ
Ֆիննանցբլար եօգուղը, Ամերիգան խան